

Horka, Róbert. (2020). *Starokresťanská latinská poézia*. (125 p.). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta. ISBN 978-80-88696-80-3.

Viktor Wintner

O vysokoškolskej učebnici docenta Róberta Horku venovanej kresťanskému básnictvu neskorkej antiky môžeme povedať, že je svojim tematickým zameraním v českom a slovenskom prostredí prvým výtvorom svojho druhu. Jej látka siahajúca od starozákonnej poézie až po Venantia Fortunata, je rozdelená do troch rozsahovo vzájomne vyvážených kapitol, z ktorých prvá poskytuje čitateľovi úvod do ranokresťanského básnictva ako takého, druhá ho upozorňuje na najvýznamnejšie výtvory dobovej lyriky a tretia mu popisuje básnickú tvorbu epickú.

Po stručnom odôvodnení potreby vzniku učebnice na túto tému sa autor venuje koreňom ranokresťanskej poézie začínajúc (ako už bolo naznačené) od Starého a Nového zákona, ako aj vzťahu helenizovaných Židov ku gréckej literatúre, pokračuje zmienkami o počiatkoch kresťanského básnictva u Plinia Mladšieho, až sa napokon dostáva k cirkevným otcom a spisovateľom Tertulianovi, Lactantiovi, Ambróзовi, Hieronymovi a Augustínovi. Následne stavia do kontrastu dôvody, ktoré ranokresťanských prozaikov viedli k odmietaniu poézie ako takej (šírenie pohanskej mytológie a heretických učení, preferencia formy pred obsahom, a z toho plynúca deformácia obsahu pôvodiny), ako aj dôvody, ktoré ranokresťanských poetov priviedli k tomu, aby sa jej napriek vyššie uvedenému venovali (túžba po sebarealizácii, povinnosť zužitkovať talent od Boha či dopyt u čitateľov). Prítomný je aj stručný prehľad relevantnej prekladateľskej tvorby zo slovenského prostredia.

Kapitola venovaná lyrike začína poukazom na rozdiel medzi dobovým a súčasným vnímaním tohto pojmu. Nasleduje prehľad a ukážkami sprevádzaný popis jednotlivých autorov zahŕňajúci tak postavy známe (Ambróz, Prudentius, Ausonius či Venantius Fortunatus), ako aj menej známe (Fulgentius z Rusby, Secundinus či Ennodius).

Obdobne možno hovoriť aj o kapitole zasvätenej poézii epickej, ktorá začína stručným popisom dejín eposu ako žánru od civilizácie mezopotámskej až po tú antickú. Pozornosť nie je vyhradená len dielam rozsahovo najväčším (Prudentiove veršované polemiky, biblické epy či svätomartinská hagiografia), ale aj iným výtvorom, ktorých autori by sa inak mohli ocitnúť v ich tieni (Lactantius, Prosper Akvitánsky alebo Orientius). Opomenutá nezostáva ani tvorba centonistická, pri ktorej padá zmienka nielen o najznámejšej kresťanskej predstaviteľke tohto žánru, Faltonii Probe, ale aj o menej významných autoroch, akými sú Mavortius, Pomponius či Endecheius.

Obe zmienené kapitoly sú pre lepší prehľad vybavené vlastným zhrnutím, ktoré je korunované záverom podrobne popisujúcim prístupy kresťanstva k antickému kultúrnemu dedičstvu, a to od jeho striktného odmietania, až po otvorenú snahu vyťažiť z neho všetko, čo sa len dá.

Dielo Roberta Horku treba vysoko oceniť tak po stránke obsahovej, ako aj po stránke formálnej. Jeho výklad sa zďaleka neobmedzuje len na vymenúvanie autorov a ich diel. Čitateľom

ponúka aj ich, pokiaľ možno, podrobný popis a metrický rozbor sprevádzaný ukázkami dobovej básnickej tvorby. Vyzdvihnúť treba, že autor zahrnul do svojej učebnice aj básnikov, o ktorých sa česko-slovenský čitateľ v domácich príručkách k antickej či stredovekej literatúre častokrát nedozvie,¹ ako napríklad Prospera, Orientia či Verecunda, ako aj to, že venuje primeraný priestor aj žánru biblickej epy, ktorý sa v príslušných učebniciach častokrát ocitá na okraji záujmu.² Učebnica je ďalej vybavená veľmi rozsiahlou množajazyčnou bibliografiou. Látka je prezentovaná zrozumiteľným a veľmi pútavým štýlom, ktorý miestami nadobúda priam beletristické črty, ako napríklad pri porovnávaní zrodu kresťanskej poézie k Mojžišovmu detstvu. Za najväčšie pozitívum tejto publikácie však treba považovať rozsahovo veľkorysé zahrnutie vlastných básnických prekladov autora, ktoré (vždy v sprievode pôvodného textu) čitateľovi umožňujú prečítať si poéziu samotnú a nielen výklad, ktorý k nej náleží. Vzhľadom na to, že sa spravidla jedná o preklady metrické,³ oboznámi sa tak čitateľ nielen s obsahom, ale aj s formou toho-ktorého diela. Spomedzi prekladateľských ukážok do učebnice zahrnutých si asi najväčší obdiv zaslúži aj formálne, aj obsahovo autentický slovenský prevod jedného z výtvorov Optatiana Porfyria z kategórie známej ako *carmina figurata* (str. 65).

Autor učebnice nenecháva svojim recenzentom mnoho priestoru na negatívnu kritiku. Je preto nutné obmedziť sa len na niekoľko drobných postrehov. Rozdelenie látky na lyriku a epiku môže u niektorých lyricko-epických autorov (Commodius, Prudentius či Sedulius) pôsobiť trochu násilne. Keďže by však alternatívna

forma (teda súpis autorov a ich diel) narúšala zase žánrový rámec usporiadania látky, bolo by užitočné čitateľa miestami odkázať na *Slovník latinských spisovateľů*,⁴ aby si tak dokázal predstaviť tvorbu dotyčných autorov v úplnosti. To platí o to viac, že niektorí básnici sa venovali aj tvorbe prozaickej (Ennodius, Sedulius či Sidonius Apollinaris). K dôvodom, ktoré priviedli starokresťanských poetov k básnickej činnosti by mohla byť pripísaná aj snaha súperiť so svojimi antickými vzormi⁵ a pri zmienke o biblickej poézii by poslucháčov teológie mohli zaujímať aj biblické epýliá *De Iesu Christo Deo et homine* či *De Evangelio*⁶ predstavujúce akési „veršované evanjelium v kocke.“ Pre úplnosť treba poukázať aj na absenciu menného registra, ktorý by čitateľovi mohol uľahčiť orientáciu v texte, ako aj na občasnú alternáciu adjektív španielsky (Iuvenus či Prudentius) a hispánsky (Flavius Merobaudes) pri popise pôvodu jednotlivých autorov.

Dielo ako celok však predstavuje vysoko kvalitnú a detailne prepracovanú vysokoškolskú syntézu dejín ranokresťanskej poézie, ktorá môže poslúžiť ako vzor pri eventúálnom spracovávaní dejín kresťanskej poézie stredovekej a ktorá by, v prípade rozšírenia priestoru venovanému ukázkam jednotlivých diel, mohla aspirovať aj na titul antológie.

Bibliografia

- Conte, G. B. (2008). *Dějiny římské literatury*. Praha: KLP.
- Dinkova-Bruun, G. (2007). Biblical Versifications from Late Antiquity to the Middle of the Thirteenth Century: History or Allegory? In W. Otten et al. (Eds.), *Poetry and Exegesis in Pre-*

1 Uvedení autori sa spomínajú len v publikácii zahraničného pôvodu: Conte (2008).

2 Na jeho význam sa preto už skôr poukazovalo napr. v českej publikácii Šubrt (2005: pp. 382–385).

3 Ich autor je ostatne aj pôvodcom vysoko ceneného hexametrického prekladu *Vita sancti Martini* od Venantia Fortunata. Horka (2019).

4 Kuťáková & Vidmanová (2004).

5 Iuvenus sa napríklad v úvode do svojho eposu (verše 9 až 18) zmieňuje o Homérovi a Vergliovi v tom zmysle, že ich formou svojho diela hodlá nasledovať, ale obsahom prevýšiť.

6 Pre zaujímavosť by tiež bolo dobré uviesť odkaz na súpis biblických eposov nachádzajúci sa napr. v (inak použitej) štúdii Dinkova-Bruun (2007).

- modern Latin Christianity* (Vigiliae Christianae, Supplements, 87; pp. 315–342). Leiden: Brill [retrieved 23.02.2022 from https://www.academia.edu/4477562/Biblical_Versifications_from_Late_Antiquity_to_the_Middle_of_the_Thirteenth_Century_History_or_Allegory].
- Horka, R. (2019). *Venancius Fortunátus: Život svätého Martina*. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.
- Kučáková, E., & Vidmanová, A. (2004). *Slovník latinských spisovatelů*. Praha: LEDA.
- Šubrt, J. (2005). *Římská literatura*. Praha: OIKOYMENH.
-

Mgr. Viktor Wintner / 475669@mail.muni.cz

Department of Classical Studies
Masaryk University, Faculty of Arts
Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Czech Republic

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as image or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.
